

Drama i förskolan

- Att främja språk- och kommunikationsutveckling

Ida Alexandersson

**Examensarbete 15 hp
Läroprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2018**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: Drama i förskolan – Att främja språk- & kommunikationsutveckling

Engelsk titel: Drama in preschool – to encourage language and communication development.

Sidantal: 26

Författare: Ida Alexandersson

Examinator: Göran Adamsson

Datum: Oktober 2018

Sammanfattning: Syftet med mitt examensarbete har varit att redogöra förskollärares uppfattningar och erfarenheter av att använda sig av dramapedagogik i förskolans verksamhet. I studien har jag utgått från det sociokulturella perspektivet, där fokuset ligger på individen och gruppens interaktion med varandra. Med hjälp av perspektivet ges individen även möjligheten till att klargöra tankar, känslor och handlingarna som människan i det sociala samhället sammandrabbas med. Studien är en kvalitativ metod där jag har använt mig av fokusgruppsintervjuer. De här fokusgruppsintervjuerna har tillfört ett rikligt insamlat material som jag därefter har analyserat med utgångspunkt från den tidigare forskningen samt med hjälp av Mia Marie Sternudds (2000) fyra dramapedagogiska perspektiv som även dem har tillfört en god grund till mitt analysarbete. Utifrån analysen har det därefter kommit fram resultat på mina problemformuleringar som studien grundar sig på. Jag har genom resultatet som framkommit fått en djupare förståelse för hur man kan använda sig av drama i förskolans verksamhet, samt hur förskollärare väljer att använda sig av drama för att främja språkutvecklingen. Det framgår även under studiens gång att det krävs både utbildning och mod från förskollärarens sida att agera i samband med drama för att det ska få en så betydande roll som möjligt för dramats utförande i förskolan.

Nyckelord: Drama, förskola, språk, kommunikation

Innehåll

INLEDNING	1
Syfte och frågeställningar	1
BAKGRUND	2
Drama och dess historia	2
TIDIGARE FORSKNING	3
Dramapedagogik och de fyra perspektiven	3
Konstpedagogiskt perspektiv	3
Personlighetsutvecklande perspektiv	3
Kritiskt frigörande perspektiv	4
Holistiskt perspektiv	4
Potentialen av de fyra perspektiven	4
Interdisciplinärt lärande	5
Pedagogens betydelse	5
Ett vidgat språkbegrepp	6
Studiens centrala begrepp och analysredskap	7
METOD	8
Metodval	8
Urval	8
Genomförande	9
Bearbetning och redovisning av material	9
Etik	10
RESULTAT	11
På vilka sätt kan drama stärka barns språkutveckling?	11
Vilka är fördelarna med att arbeta med dramapedagogik i förskolan?	13
DISKUSSION	14
De fyra dramapedagogiska perspektiven i förskolan	14
Förslag på vidare forskning	17
REFERENSLISTA	18
BILAGOR	20

Inledning

För många barn är förskolan en plats där stor del av barnens utveckling och lärande äger rum. På förskolan befinner sig även förskollärare, andra barn, samt annan personal som varje dag samspelar med varandra. Vi vet idag att när människan i samspel med andra i olika situationer som är glädjefulla mognar och lär sig av andra. De här situationerna kan med hjälp av Skolverket (2016) skapas och användas till fördel för barnens framsteg och lärande. I förskollärarnas uppdrag för förskolan står det skrivet att varje förskollärare ska med hjälp av olika uttrycksformer sträva efter att främja barnens utveckling och lärande. I enlighet med Skolverket (2016) är ett av dessa uttryckssätt drama. Chandra Sakaran Kalidas (2013) anser att drama kan bidra till ett meningsfullt lärande, om man använder det med ett avsiktligt förhållningssätt. Kalidas (2013) menar även att när barn får chansen att aktivt delta i dramats diverse lärotillfällen kan det följaktligen tillföra en ökad motivation. I barns utveckling och lärande kan den här motivationen anses ha en viktig roll, där huvudsakligen deras kommunikation och anpassning artar sig och problematiseras.

Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag, trots förskolans uppdrag samt forskningen som uppmärksammar dramats resultatrika tillvägagångssätt till utveckling och lärande, lagt märke till att drama som är ett av de estetiska ämnena som förskollärarna har valt att använda sig minst av i förskolan. Därav kommer jag undersöka hur förskollärare har valt att arbeta med dramapedagogik i förskolan och med hopp om att inspirera till diskussion tillsammans med förskollärarna, som deltar i min undersökning, hur de har valt att använda sig av dramapedagogik i praktiken. Min studie är av betydelse för verksamhetsområdet då det står i läroplanen för förskolan (98/2016) att förskolan i strävan för att främja barns utveckling och lärande, ska använda sig av diverse uttrycksformer där drama är en av dessa former. Under studiens gång har jag även märkt att det inte förekommer speciellt mycket tidigare forskning som behandlar ämnet drama i förskolan och hoppas därmed att kunna förse med ett rikare material för kommande forskning inom ämnet. Jag önskar att med den här studien kunna synliggöra de fördelar dramapedagogiken kan föra med sig med hänsyn till förskollärarnas uttalanden gentemot barns utveckling och lärande.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att redovisa vad förskollärare har för förhållningssätt och erfarenheter av att använda sig av dramapedagogik i förskolans verksamhet.

Mina två frågeställningar är:

- ❖ Hur arbetar förskollärare med dramapedagogik i förskolans vardag?
- ❖ Vilka är fördelarna med att arbeta med dramapedagogik i förskolan?

Bakgrund

Med hjälp av tidigare kurslitteratur, vetenskapliga artiklar och diverse avhandlingar har jag fördjupat mig i den tidigare forskningen som är relaterad till det ämne som ligger till grund för den här studien.

För att få en ytterligare uppfattning för varför och hur man kan använda sig av dramapedagogik i förskolan, samt vad drama kan tillföra med i förhållandet till barnens lärande och utveckling anser jag att det är av stor vikt att belysa för den bakgrund som finns runt om drama och de olika centrala begreppens betydelser. I följande kapitel kommer jag att presentera drama och dess historia för att därefter fastställa några centrala begrepp inom ämnet.

Drama och dess historia

Sedan en lång tid tillbaka har användandet av drama i undervisningssammanhang präglat skolväsendet. Martin Luther yrkade redan på sin tid (år 1483–1546) till att lärare skulle tillämpa drama som ett tillvägagångssätt tillsammans med barnen för att på så sätt förbättra barnens minne och efter ett särskilt innehåll även kunna påverka barnens varierande sinnen med ett fokus på det kristna budskapet. Dramapedagogikens syfte var att fokus låg på den uppfostring som drama bidrog med (Rasmusson och Erberth, 2016).

Senare i svensk historia kom även en tid då drama inte var särskilt populär i skolan. Under 1700- och 1800-talet ansåg man att det kunde vara skadligt för barnen att agera och i och med detta bedömde man att det inte gjorde barnen någon nytta. I en tidskrift från 1823 lyfter Rasmusson och Erberth (2016) fram en lärares synvinkel, här beskriver läraren en negativ influens, där olika individer inte verkar förstå sig på drama och att de inte heller kunde skilja på vad som var äkta och inte.

På mitten av 1960-talet, vid samma tidpunkt när grundskolan presenterades i Sverige, fanns drama nu som ett ämne i skolan där eleverna kunde välja till drama som ett enskilt ämne eller som ett tillval i samband med ett dramapedagogiskt arbetssätt där man samspelar med de andra ämnena som finns i skolan. Den här möjligheten som eleverna gavs grundade sig i förhoppningen till att de skulle åstadkomma de läroplansmålen som fanns då. I och med de här målen resulterade det i att lärarna använde sig av drama i undervisningen som de idkade. Syftet med detta var att eleverna då skulle förbättra sina sociala och personliga färdigheter (Rasmusson och Erberth, 2016). Tittar man på den dramapedagogik som träder fram i dagens samhälle understryker Rasmusson och Erberth (2016) de reformpedagogiska idéerna som bland annat under 1900-talet inspirerades av John Deweys koncept *learning by doing*. Rasmusson och Erberth (2016) sammankopplar Deweys koncept till drama och menar på att det finns stora fördelar med att tillämpa drama då de barn som medverkar i dramat ges möjligheten till att reflektera, förbättra självkänslan och sin kreativitet, samt ges barnen en chans till att ta ställning och agera efter ens egna tankar och värderingar. Jag kommer gå in mer på begreppets definition i kapitlet som handlar om begreppsdefinitioner.

Tidigare forskning

Dramapedagogik och de fyra perspektiven

Enligt Rasmusson och Erberth (2016) handlar dramapedagogik om att man lägger sitt fokus på en individs sociala och kreativa utveckling. Att en individ väljer att gestalta med sin kropp för att kunna kommunicera och förmedla med andra individer, på så sätt erhåller de kunskaper på ett mycket kreativt tillvägagångssätt. Författarna tar även upp fyra olika perspektiv som anger hur dramapedagogiken har inriktats, samt hur den kan inriktas. De fyra perspektiven är:

- ❖ Det konstpedagogiska perspektivet.
- ❖ Det personlighetsutvecklande perspektivet.
- ❖ Det kritiskt frigörande perspektivet
- ❖ Det holistiskt lärande perspektivet.

Konstpedagogiskt perspektiv

Det övergripande målet inom detta perspektiv är att förbättra individens konstnärliga uttryck. Genom att individen agerar och samspelar med andra individer i olika sorters övningar kan individen på så sätt förbättra sin personlighet, sin fallenhet till att samarbeta, samt till att stärka ens kreativa uttrycksförmåga. Genom att man medverkar i dessa övningar förbättrar de deltagande sitt gestaltande. Jag ser en motsvarighet mellan de här övningarna och de grundövningar som Rasmusson och Erberth (2016) redogör för. En annan del i det här perspektivet är att de deltagande skapar en föreställning som man därefter spelar upp för publik. Vidare menar författarna att man kan dramatisera de flesta texter, exempelvis sagor, så som gamla folksagor, är perfekta till att dramatisera på grund av att de oftast har en rak och simpel handling, men även för att de ofta har ett tydligt budskap.

Personlighetsutvecklande perspektiv

I motsats till det konstpedagogiska perspektivet som lägger sin tyngdpunkt på agerande, får man här mer spelrum för själv- och gruppreflektion. När det kommer till det här perspektivet skall man främst se agerandet som ett redskap som finns där för deltagarna för att de ska få en förhöjd kunskap om sig själva i den interaktion de har med andra individer och med världen omkring sig (Rasmusson och Erberth, 2016). Författarna menar även på att genom de olika dramatiseringarna och rollspelen skall individerna som deltar stärka sin kunskap om vad det är som äger rum i deras möte med andra individer, för att på så sätt få möjligheten till att samverka i ett demokratiskt samhälle. Rollspelens mening är att man skall utgå från de deltagandes egna erfarenheter, men man kan ibland även använda sig av olika slags texter som ett stöd. Slutresultatet av dessa rollspel och dramatiseringar gör att deltagarna ger form åt verkliga händelser. När deltagarna genomgår denna process ges de möjligheten till att få uppleva olika upplevelser, inte bara i agerandet utan även i åskådandet.

Kritiskt frigörande perspektiv

Inom det här perspektivet arbetar man med olika händelser och värderingar som är realistiska och knutna till de deltagande, detta arbete inträffar med utgångspunkt i agerandet, exempelvis genom ett forumspel. De här forumspelen är inget som framförs inför en publik, utan istället är det de som vistas i lokalen som medverkar (Rasmusson och Erberth, 2016). Återspeglingsen som uppstår inom det här perspektivet fokuserar på att man i framtiden vill reformera det samhälle som vi lever i.

Holistiskt lärande perspektiv

När det handlar om det holistiskt lärande perspektivet använder man agerandet som metod. Inom det här perspektivet har man en strävan till att de som deltar ska utveckla sina insiktskunskaper, en kognitiv och emotionell förståelse för det ämnet som ska bearbetas. Ämnet som tas upp sätts ihop och ställs därefter i förhållande till de deltagandes emotionella erfarenheter (Rasmusson och Erberth, 2008). De två mest framstående individerna inom perspektivet är Dorothy Heathcote och Gavin Bolton, båda menar på att för att man ska kunna generera en djupgående kunskap hos de deltagande behöver det finnas med en pedagog som deltar i ageringsprocessen. Heathcote och Bolton menar även att om det inte är någon som kan leda den här processen, så finns risken till att de som deltar inte förbättrar sin kunskap (Rasmusson och Erberth, 2016).

Potentialen av de fyra perspektiven

I Sternudd (2000) och hennes dramapedagogik som demokratisk fostran lägger författaren även mycket fokus på bearbetning. För att få en bättre och tydligare förståelse för hur de fyra perspektivens potential till bearbetning fungerar behöver jag redogöra för en mer användbar tillämpning av perspektiven som jag har beskrivit i förhållandet till förskolans värld.

När det kommer till det *konstpedagogiska perspektivet* bearbetas två olika delar, i den första delen handlar det om att man ska bearbeta det konstnärliga uttrycket och i den andra delen handlar det om hur man framför drama och vad det innehåller. Här handlar det alltså om att man ska lära sig att uttrycka sig rätt, samt att man ska förstå att det finns flertalet tillvägagångssätt att genomföra och återberätta ett valt innehåll. I bearbetningsfasen i det *personlighetsutvecklande perspektivet* fokuseras det mindre på att begripa hur man formulerar sig och man riktar mer fokus på att granska andra men även förstå sig på dem och sig själv. I överrensstämelse med Sternudd (2000) sker detta i en bearbetningsfas där de deltagande i ageringen får möjligheten till att utforska det underliggande temat, där deras värderingar och deras handlingar synliggörs, vilket ger en chans till bearbetning.

Sternudd (2000) lyfter fram i det *kritiskt frigörande perspektivet* en bearbetningsfas som uppstår först efter dramat. Man börjar fasen med att argumentera över de olika roller som har medverkat i dramat som har framförts, därefter får de deltagande möjligheten till att samtala om hur vardera individ kände när de fick agera med hänsyn till en vald roll. Genom denna argumentation får deltagarna en inblick över vad som hände i dramat och deras känslor och tankar konkretiseras. Efter inledningsfasen förkommer det en slutdiskussion, här ligger

inledningsfasen till grund. Här handlar bearbetningen om att, med avstånd till vardera roll, man skall kunna fundera över de tidigare värderingarna som fanns och därmed lyfta upp dem till att bli mer vardagliga, samt samhällsrelaterade diskussioner. Det sista perspektivet som lyfts fram är det *holistiskt lärande perspektivet*, här finns det ett mål till att skapa en insikt. Sternudd (2000) menar på att den insikt som äger rum under bearbetningen där de deltagande får erfara känslomässiga lägen i gentemot till det som undersöks. När förskollärare finns med och stannar det pågående dramat för att ha en kollektiv reflexion är i relation med bearbetningen ett känt tillvägagångssätt, följaktligen understödjer detta till en ökad förståelse för de demokratiska principerna.

Interdisciplinärt lärande

Att tillämpa drama är något som både Hjort (2011) såväl som Chriso Charalambous och Maria Yerosimou (2015) anser kan vara till fördel att använda sig av det interdisciplinära arbetssättet när det handlar om barns utveckling och deras lärande om drama. Hjort (2011) förespråkar värdet för vilket de estetiska lärprocesserna ämnas ha när de diverse ämnena integrerar med varandra. Författaren anser att drama som en metod borde vara ämnesövergripande i förskolan för att på så sätt tillföra en mer noggrann uppmärksamhet åt lärandet inom de diverse områdena i undervisningen. Det framförs huvudsakligen att barn som får chansen till att erfara drama med hänsyn till ett interdisciplinärt arbetssätt stärks och förbättrar på så sätt sina lärdomar inom ämnen så som språkutveckling, deras samarbete med andra, samt utvecklar barnen en förståelse för andra individer (Kalidas, 2013). Charalambous och Yerosimou (2015) har som åsikt att om man använder drama interdisciplinärt kan det tillföra att individer får erfara en ökad inspiration och intresse för lärandet. För att man då ska kunna öka inspirationen och intresset för lärandet understryks även betydelsen av att förskolläraren tar till vara på barnens intressen och behov som finns och understryka materialets kraft (Per-Henrik Grim, 2011). Följaktligen anser Grim (2011) att med fördel kan förskollärare ha uppsikt över vad barnen visar sitt intresse för och därefter använda sig av det i verksamheten. Gentemot det material som man vanligtvis använder till utförandet av drama i förskolan talar Charalambous och Yerosimou (2015) för användandet av IKT. IKT står för information och kommunikationsteknik och syftar på den kommunikation som skapas mellan människor när de använder sig av digitala verktyg, så som surfplattor, digitalkameror eller datorer och andra former av teknik som man kan använda när man vill kommunicera något. De lyfter fram IKT och lägger sitt fokus på kamera och film och menar på att det är ett resultatrikt tillvägagångssätt för att se sig själv, sina egna handlingar men även hur andra individer agerar och interagerar tillsammans andra.

När barn ges möjligheten till att använda sig av varierande material får de en chans till att uttrycka sig och utforska sin omgivning. Grethe Kragh-Müller (2012) anser att när förskollärare ger barnen en chans till att använda sig av ett varierande utbud blir kunskapen meningsfull för dem. Av den orsaken har förskollärare en betydelsefull roll där material borde finnas åtkomlig för barnen. Som ovan nämnt är det av stor vikt att förskollärare väljer det material som barnen blir intresserade och inspirerade av i användandet av det i förhållande till drama.

Kragh-Müller (2012) menar följaktligen att det är av stor betydelse att förskollärare hjälper barnen i deras process och inhämtning av kunskap genom att tillhandahålla dem med en uppsjö av diverse material för att utöka deras resurser.

Pedagogens betydelse

Förskollärarens betydelse för dramapedagogik kan uppenbara sig på skilda sätt, en viktig beståndsdel som förskollärare måste ta i beaktande i förhållande med drama är hur stor barngruppen är. Rasmusson och Erberth (2016) anser att storleken i förbindelse till drama kan förändras beroende på vad det är som ska lyftas fram och bör därmed överensstämja med valet av syfte och dess arbetsform. De betonar även den sedvanliga synen på att en dramagrupp inte bör vara för stor och att det är upp till förskolläraren att bestämma omväxlingen på hur liten eller stor en barngrupp som medverkar är styrd av vad det är som är tänkt att realisera.

En annan beståndsdel som omnämns är det engagemang och förhållningssätt som förskollärare har. Kalidas (2013) anser att när individer får chansen att medverka i drama stärks deras självförtroende. Han lyfter även fram hur värdefullt det är att förskollärare känner sig säkra i sin roll i relation med drama, att de vågar spexa och även göra bort sig för att det ska bli lärorikt för barnen. En annan förbindelse kan även dras till Christel Öfverström (2006) som anser att om en individ ska komma över ny kunskap måste något man erfaras va roligt och lustfyllt. Hon anser vidare att det är viktigt att förskolläraren själv borde vara förtjust i, samt känna sig bekväm med att använda sig av drama. Öfverström (2006) uppmärksammar även hur viktigt det är med kunskap och utbildning i förhållande till drama. Hon betonar även hur betydelsefullt det är att inkludera dramaundervisning i utbildningen som lärare får. Hon menar följaktligen att lärare som får möjligheten till drama under sin utbildning förbättrar sina kunskaper inom ämnet, samt ges de chansen till att förändra sin tidigare inställning mot drama.

Nedan kommer det olika syften med användandet av dramapedagogik i förskolans värld. Det blir även tydligt att det finns skilda områden som är anslutna till dramapedagogiken, studiens syfte och dess frågeställningar.

Ett vidgat språkbegrepp

Rasmusson och Erberth (2016) betonar språket och kommunikationen och menar på att de är en given kvalifikation inom dramapedagogiken. En motsvarighet kan följaktligen dras till Louise Bjar och Caroline Liberg (2010) som lyfter fram människans jakt efter en mening genom att kommunicera, inte enbart verbalt utan också icke-verbalt. Den icke-verbala kommunikationen är någonting som Sternudd (2000) uppmärksammar i förhållande till språkutvecklingen. Hon anser att den icke-verbala kommunikationen kan tillämpas med hjälp av gestaltning och agering, vilket i sin tur kan tillföra att barn förbättrar sitt sätt att kommunicera med hjälp av kroppen som ett icke-verbalt verktyg.

Soner Mehmet Özdemir och Aygen Çakmak (2008) lyfter fram den kommunikationsutveckling som alstras då individer får chansen till att delta i dramat. De anser att varierande färdigheter så som social interaktion och empatiförmåga ökar i kommunikation med andra. På motsvarande sätt talar även Charalambous och Yerosimou (2015) om kommunikationsutvecklingen och anser att dramapedagogiken kan konstruera alternativ för de deltagande där de får chansen

att lära sig att uttrycka sig själva. De anspelar dock mera på den icke-verbala kommunikationen än den verbala kommunikationen som Özdemir och Çakmak (2008) anspelar till. Även Sternudd (2000) belyser drama i förhållande till kommunikationsutvecklingen och lyfter fram det personlighetsutvecklande perspektivet. Hon anser att med utgångspunkt från perspektivet kan drama vara ett gynnsamt verktyg att använda för förskollärare, då de deltagande får chansen till att se inte bara sina egna handlingar och värderingar utan även andra människors, här kan man då bearbeta och synliggöra konfliktsituationer i en reflexion.

Det blir även klart att drama kan gynna problemlösningsförmågan, empati och en ökad emotionell intelligens, samt att när man har sitt fokus på reflexion kan drama ha en positiv effekt (Özdemir & Çakmak, 2008). I enlighet med Kalidas (2013) kan reflexion ha en meningsfull roll i drama då det för med sig en ökad förståelse och medvetenhet för andra individer, men även ens egna känslor. Vad som kommer fram som en grundläggande del i reflexionen är att den chansen till bearbetning som ges individerna när de tänker igenom något fenomen. Jag väljer att lyfta fram reflexionen då jag precis som Sternudd (2000) anser att den kan ha ett stort inflytande på barnen då de ställs inför diverse problem som framkommer och därmed kräver en bearbetning i dramat.

Det uppmärksammas även att när barnen deltar i drama får de chansen till reflexion, den här reflexionen kan i sin tur tillföra till en utveckling av barnens kommunikation bearbetningskunskaper. Kommunikation och bearbetning anses följaktligen vara några av de förstärkande anledningarna till varför förskollärare får möjligheten till att använda sig av drama i förskolan. Det lyfts även fram att den effekt drama möjligen kan ha när det handlar om kommunikationsutveckling och bearbetning.

Studiens centrala begrepp och analysredskap

Begreppet *drama* härrör ursprungligen från det grekiska ordet *dra'ma*, vilket innebär handling. För att komma underfund med vad handling betyder placerar Kari Mjaaland Heggstad (2014) begreppet i förhållande till ett annat begrepp, teater. Hon anser att den handling som man utför benämns som drama och platsen som handlingarna utspelas kallas för teater.

Begreppet *learning by doing* eftersträvar till att förbättra en individs självkänsla men även dess kreativitet, förmågan att reflektera, samt att visa sin åsikt till diverse företeelser (Rasmusson och Erberth, 2016). Roger Säljö (2014) anser i överensstämmelse med begreppets förespråkare John Dewey att en individ inte bara kan anamma något med hjälp av teori utan det kräver även att agera praktiskt för att kunna komma till insikt, att utveckla sig, samt till ett lärande.

Madeleine Hjort (2011) lyfter fram begreppet *interdisciplinärt arbetssätt* och fördelarna detta arbetssätt kan tillföra i undervisningen. Interdisciplinärt arbetssätt medför att skilda begrepp koopererar med varandra för att tillföra till förbättring, samt till lärande med de estetiska lärprocesserna som ett redskap.

Slutligen följer ett begrepp som är centralt för studien, *kommunikation*. Begreppet kommunikation härstammar från latinets "communicare" vilket betyder att någonting ska bli gemensamt. Björn Nilsson och Anna-Karin Waldemarsson (2016) anser att när en människa

kommunicerar innebär detta att hen meddelar och delar med sig av diverse upplevelser, känslor, värderingar och även handlingar. Det här inträffar följaktligen i samspel med andra individer där deras kroppar och sinnen interagerar tillsammans för att till slut komma till ett resultat och ett budskap (Nilsson & Waldemarsson, 2016).

Metod

Det här är en kvalitativ studie som har sitt fokus på förekomsten och omfattningen av dramapedagogik i förskolans vardag. Nedan kommer mitt val av metod, urval, samt genomförandet att presenteras. Därefter kommer jag att förklara hur jag har bearbetat och redovisat materialet som jag har samlat in.

Metodval

Tanken var från början att genom en icke-deltagande observation få en insikt över hur dramapedagogik används i förskolans verksamhet. Men efter lite motgångar och envishet från min sida ändrades den här metoden från icke-deltagande observation till att bli fokusgruppsintervjuer med slumpmässigt utvalda förskollärare.

I min studie har jag valt att använda mig av en kvalitativ metod som genomförts genom en intervju. Valet av metod ligger till grunden för mitt intresse av att ta reda på hur förskollärare redogör sitt arbete, samt vilka erfarenheter de har av att använda sig av dramapedagogik i förskolan. I överensstämmelse med Mimmi Barmark och Göran Djurfeldt (2015) passar då den kvalitativa metoden in bra när forskaren vill få reda på de tankar och erfarenheter som individen har, men även de olika uppfattningarna och de resonemang som oftast finns omkring ett valt fenomen. Tomas Kroksmark (2014) anser att denna metod även kan bidra till att man får ett rikt material från den eller de individer som medverkar, med tanke på de tankar och olika perspektiv som diskuteras och synliggörs.

Urval

Barmark och Djurfeldt (2015) lyfter fram två olika tillvägagångssätt vid utväljandet av population. De här två tillvägagångssätten betecknas icke-slumpmässigt och slumpmässigt urval. När det kommer till det icke-slumpmässiga tillvägagångssättet handlar det om det val där faktorer har en påverkan på vilket urval man väljer att göra. Och när det handlar om det slumpmässiga tillvägagångssättet menar de att det kräver ett visst register över populationen för att alla ska få lika stor chans till deltagande (Barmark & Djurfeldt, 2015). Men andra ord kan jag uttrycka mig om att det urval som gjordes till mina intervjuer har varit icke-slumpmässigt, vilket grundar sig i att jag innan mina intervjuer var i kontakt med diverse förskolechefer som i sin tur förde vidare min information om en önskad fokusgruppsintervju tillsammans med förskollärare.

Inför mina fokusgruppsintervjuer tillfrågades diverse förskolechefer att fråga förskollärare i deras ansvarsområde om medverkan, vilka som till slut kunde delta i mina intervjuer. Vid de andra sex intervjutillfällena skedde ytterligare ett icke-slumpmässigt urval då jag själv valde att ta kontakt med diverse verksamma förskollärare från de förskolor som därefter själva ordnade

intervjutillfällena till min undersökning. De förskolor som slutligen medverkade i min undersökning valdes inte ut efter vilken pedagogisk inriktning som de hade, utan efter hur tillgängliga de var. Anledningen till detta grundades på svårigheterna som jag stötte på när jag skulle kontakta de olika förskolorna och deras förskollärare som under sin arbetstid skulle kunna medverka under min intervju och på så sätt behöva lämna verksamheten under cirka 30 till 40 minuter. Därmed tog jag kontakt med ansvarig förskolechef och personal på de olika förskolorna oavsett vilket pedagogik som de använde sig av, för att på så sätt öka mina chanser till att fullborda mina intervjuer. Jag upplevde även i samband med kravet till antalet deltagare under intervjuerna att det fanns svårigheter till att använda mig av en grupp med flera medverkande från förskolornas verksamhet vid samma tillfälle. Varav det resulterade i att jag endast hade med två förskollärare vid varje intervjutillfälle. Sammanlagt deltog det 12 förskollärare under mina intervjuer.

Genomförande

Inför mina fokusgruppsintervjuer förberedde jag diverse frågor med utgångspunkt från de problemformuleringar och det syfte som studien har som grund. Jag valde även att konstruera frågorna i förväg och lade fokus på att använda mig av dem som öppna frågor. Syftet med att använda mig av öppna frågor var att förskollärarna som deltog i mina intervjuer skulle få chansen till att argumentera och tänka igenom frågorna med hopp om ett givande innehåll. Barmark och Djurfeldt (2015) understryker fördelarna med att använda öppna frågor, de menar på att de här frågorna ger de deltagande en möjlighet till att diskutera sina tankar och kunskaper som uppkommer under samtalsgången. Jag valde även att inte i förväg skriva ner några följdfrågor då jag hoppades på att det skulle bli ett intressant samtal där jag och förskollärarna under intervjuens gång kunde välja att följa upp med frågor av tillämplighet till det som jag ville få reda på. Det här tillvägagångssättet på en fokusgruppsintervju kan även kallas för en semistrukturerad fokusgruppsintervju. Barmark och Djurfeldt (2015) menar på att en semistrukturerad intervju går ut på att forskaren vill få reda på de deltagandes tankar och kunskap. De lyfter även fram möjligheten till ett större material som uppstår då intervjun inte styrs i förväg av förutbestämda frågor utan uppkommer under samtalsgången.

Under varje fokusgruppsintervju valde jag även att använda mig av ljudinspelning för att på så sätt underlätta när jag skulle transkribera och analysera mitt insamlade material (Kroksmark, 2014). Strax före varje fokusgruppsintervju introducerade jag ännu en gång syftet med min undersökning och informerade även förskollärarna om vad som var mittpunkten för en fokusgruppsintervju. Obert och Forsell (2000) påpekar om de spelregler som är specifika för just fokusgruppsintervjuer och menar på att det är av stor vikt påminna de deltagande om ämnet som intervjun ska handla om för att på så sätt få ett så berikande material som möjligt. Fortsättningsvis berättade jag även innan intervjuens start att det var förskollärarna som skulle vara de som var aktiva och att det var dem som skulle diskutera de olika frågorna som ställts och att jag som forskare inte skulle vara delaktig i deras pågående diskussion.

I det missivbrev som jag skickade ut informerades förskollärarna om den intervju som de skulle medverka i, samt hur länge den kunde hålla på, vilket var i ungefär 30 – 45 minuter. Jag insåg redan efter min första intervju att ämnet jag valt att fördjupa mig i var ett intressant ämne att diskutera för respektive förskollärare. Följaktligen lät jag denna utsatta tid fortgå med tillåtelse

från förskollärarna och valde att efter ett intressant samtal runda av efter cirka 60 minuters fokusgruppsintervju. Obert och Forsell (2000) uppmärksammar de problem som kan uppstå med att man sätter en bestämd tid på fokusgruppsintervjuerna. De menar på att när tiden som man satt har tagit slut kan det uppkomma en lucka i de förtänkta frågorna och att man då kan bli varse om behövliga data. De menar även på att om möjligheten finns, att det är en stor fördel om man kan komma överens om att förlänga tiden för att på så sätt kunna samla in fullständigt data- och analysmaterial.

Bearbetning och redovisning av material

Efter varje intervju transkriberades materialet som jag hade samlat in nästan direkt, för att jag inte skulle glömma bort den dyrbara fakta som min ljudupptagning inte kunde ta upp för att på det sättet underlätta min transkribering. Under bearbetningen kring det insamlade materialet kom det fram diverse koder som förskollärarna lade sitt fokus på och på så sätt skapades det olika teman omkring de mest betydelsefulla delarna som uppkom i diskussionerna. Aksel Tjora (2012) beskriver koder som särskilda ord och uttryck som ofta kommer fram under diverse diskussioner. Dessa koder tenderar att beskriva de olika avsnitt som uppkommer i det insamlade materialet, alltså använder man de här koderna till att skapa övergripande teman.

Enligt Tjora (2012) är det en fördel att man försöker hålla sig nära den erfarenhet som kan framkomma under datainsamlingen, samt att det finns fördelar med att använda sig av de begrepp som man finner i det insamlade materialet. De teman som jag har identifierat med utgångspunkt i det insamlade materialet är följande: definition, material, interdisciplinärt arbetssätt, barnens deltagande, samt pedagogers förhållningssätt. Tjora (2012) menar på att nästa steg i bearbetningen är att konstruera diverse kategorier för det kodade materialet. I enlighet med Tjora (2012) valde jag därmed att kategorisera mitt insamlade och kodade material i de fyra dramapedagogiska perspektiven. När jag skapade kategoriseringarna valde jag ut material endast utefter det som var relevant för mina problemformuleringar, för att på det sättet kunna tolka hur de medverkande förskollärarna valt att använda sig utav dramapedagogik i förskolans verksamhet, samt vilka fördelar det har med det. Jag valde även att använda mig av Sternudds (2000) fyra dramapedagogiska perspektiv som ett stöd för min analys.

Etik

I det bifogade missivbrevet som jag skickade ut framgick de fyra forskningsetiska principerna som enligt Vetenskapsrådet (2002) finns för att sätta upp regler mellan forskaren och deltagarna. Dessa fyra principer har för avsikt att leda forskaren, de ligger även till grund för forskarens eftertankar och insikter för ansvaret som tilldelas forskaren. De forskningsetiska principerna är:

1. Informationskravet
2. Samtyckeskravet
3. Konfidentialitetskravet
4. Nyttjandekravet

Informationskravet innebär att forskaren måste meddela potentiella deltagare om vad studiens syfte är, samt ge information som eventuellt kan påverka individens val till att medverka. Individerna ska dessutom bli informerade om att forskningen är frivillig och att hon eller han kan välja att avbryta sin medverkan närhelst önskas (Vetenskapsrådet, 2002).

Det andra kravet är *samtyckeskravet*, vilket innebär att forskaren erhåller samtycke från vårdnadshavare, samt om tänkbar deltagare är under femton år. Om då vårdnadshavare är separerade måste båda parter informeras. Deltagarna ska även informeras om att de själva får bestämma vilka villkor de deltar på. Om nu en deltagare väljer att avbryta sin medverkan skall inte detta få negativa påföljder (Vetenskapsrådet, 2002).

Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet*, vilket innebär att potentiella deltagares personuppgifter med stor konfidentialitet ska bevaras på så sätt att inge obehöriga kan komma åt den informationen som kommer fram i forskningen (Vetenskapsrådet, 2002).

Det sista och fjärde kravet är *nyttjandekravet*, vilket innebär att det material som samlas inte får användas till något annat än till den forskning som utövas (Vetenskapsrådet, 2002).

Resultat

Nedan kommer det en presentation av det resultat och den analys som jag har gjort utifrån det material som jag har samlat in, den tidigare forskningen, samt Sternudds (2000) fyra dramapedagogiska perspektiv. Inledande behandlar jag den första av mina två frågeställningar där jag kommer redovisa hur de förskollärare som medverkat i mina intervjuer har valt att arbeta med dramapedagogik i förskolans vardag. Därefter kommer jag redovisa det resultat som framkommit i relation till den andra frågeställningen, där jag kommer ta upp de fördelar som förskollärarna anser finns med att använda sig av dramapedagogik i förskolan.

Hur arbetar förskollärare med dramapedagogik i förskolans vardag?

I samband med dramapedagogik lyfter samtliga förskollärare fram IKT-verktyg under diskussionen i fokusgruppsintervjuerna. De menar på att IKT-verktyg funkar som ett förmedlande redskap, där de använder sig av surfplattor i syfte att förtydliga en handling eller ett problem som har uppstått för barnen på förskolan. Charalambous och Yerosimou (2015) rekommenderar att använda sig av IKT-verktyg i relation med drama, de menar på att när barnen ges möjligheten till att använda sig av IKT-verktyg i förhållande till drama får de då chansen till att se sig själva och deras lärande, samt får de se hur andra människor samspelar med varandra. Den här synen på lärande kan jämföras med Sternudd (2000) och det *personlighetsutvecklande perspektivet*. Jämförelsen som görs byggs på att förskollärare med ett personlighetsutvecklande perspektiv lägger sitt fokus på varje enskild individs tid till att agera, men även dess tid till självreflektion och gruppdynamisk reflektion. Då det personlighetsutvecklande perspektivet är en metod för att bygga på förståelsen för hur varje enskild individ agerar, men även hur de kan påverka andra individer och de civilisation som vi lever i, kan man se ett samband mellan det personlighetsutvecklande perspektivet och förhållningssättet om förskollärare har till IKT-verktyg. Vidare har det kommit fram att förskollärarna även använder sig av ett interdisciplinärt arbetssätt i förhållande till dramapedagogik. Förskollärarna talar om att de med hjälp av IKT-verktyg kan stärka barnens upplevelser, deras förståelse, samt agering genom dramapedagogik. De uppmärksammar även deras användning av sagan i förhållande till dramapedagogiken, de menar på att utgångspunkten ofta är en saga för att på sätt inbjuda och uppmuntra barnen till användandet av drama. De ser även sagan som en startpunkt till ett återberättande som barnen själva får spela upp efter att de har kommit i kontakt med en saga under de gånger som en pedagog har läst för dem.

Förskollärarna verkar se sagan som en utgångspunkt för barnen som de kan använda sig av i sitt återskapande av en saga och att de på så sätt kan förbättra sin förmåga att överföra sitt budskap via kroppen men även så de kan öva på sin sociala fallenhet. Att barnen ges möjligheten till att dramatisera på det här sättet kan fortsättningsvis associeras med Sternudds *konstpedagogiska perspektiv* som har sitt fokus på individen, som med hjälp av sin kropp och röst spelar en roll där de får möjligheten till att formulera sig och kommunicera. När de i dramat får chansen till att agera med både sin röst och kropp, samt att de får återberätta sagan som de har fått uppläst för sig, kan man se en tydlig koppling till det konstpedagogiska perspektivet. Detta är även något som kan kopplas till Deweys "*learning by doing*" som menar att barnen lär sig bättre när de får använda sig av flera redskap så som kroppen och deras röst.

Förskollärarna redogör även hur deras användande av drama ser ut med hänsyn till barngruppens storlek samt barnens deltagande. De uppmärksammar att alla barn är olika i relation till att vara delaktiga i dramat och menar på att barnen kan delta på flera olika sätt i dramat. Att alla barn har sina olikheter och förutsättningar är något som förskollärarna inte ser som något hinder, det synliggör i stället de fördelar som det medför där man låter alla barn i barngruppen vara delaktiga på diverse sätt och att de på så sätt får chansen att känna en trygghet i det som känns bekvämt för dem. Förskollärarna menar på att om ett barn inte vill vara med i dramat på grund av att det barnet inte känner sig trygg i situationen, kan man i stället låta barnet vara delaktig på annat sätt. Exempelvis kan man låta barnet vara ansvarig för kläderna som eventuellt kommer behövas under det aktuella dramat.

Som resultat framkommer det även att förskollärarna hade bekymmer med att spela upp ett drama inför en barngrupp och sina kollegor. Deras yttranden tyder på att de var oroliga över att deras kollegor anser att hon eller han har tillräckligt med utbildning för det som hon eller han gör. Följaktligen verkade det som att stämningen mellan de olika förskollärarna ha en stor betydelse för dramapedagogiken. Kalidas (2013) rekommenderar drama som ett tillvägagångssätt för lärande, men att det då är viktigt att det finns pedagoger som vågar att agera och inte tappa kontrollen. I resultatet kom det fram att förskollärarna medger att de inte använde sig av drama som ett tillvägagångssätt tillsammans med barnen på deras avdelningar. Vilket de menar beror på den bristfälliga kunskap inom drama som finns hos förskollärarna och som i sin tur resulterar i de inte riktigt vågar agera inför sina arbetskamrater. Öfverström (2006) menar på att denna osäkerhet vanligen förekommer bland lärare och att det därmed väljer att använda sig av de sätt som de sedan tidigare är bekanta med.

Slutsatser som jag kan ta är att de förskollärare som känner sig osäkra med att agera framför en barngrupp och sina kollegor även väljer att inte använda sig av drama. Det som även kommer fram som en stor del av dramat i förskolan är förskollärarnas ställning till att våga agera inför en barngrupp, där det är viktigt att man kan uttrycka sig och även våga ta steget utanför sin bekvämlighetszon. Om förskollärarna själva inte känner sig bekväma med att använda drama som ett tillvägagångssätt kan det bli svårt att engagera barnen i det. I enlighet med Kalidas (2013) kan då barnen då missa de fördelar som dramapedagogiken kan föra med sig för varje enskild individ.

I kommande kapitel kommer jag beskriva de fördelar som förskollärarna kommit fram till med att använda sig av dramapedagogik i förskolan med utgångspunkt i de fokusgruppsintervjuer som jag genomfört. De syftet som lyfts fram kommer därefter analyseras med hänsyn till de fyra dramapedagogiska perspektiven, samt den tidiga forskningen.

Vilka är fördelarna med att arbeta med dramapedagogik i förskolan?

Nedan kommer jag ta upp samtliga fördelar som framkommit och som ligger till grund i det som förskollärarna vill lyfta fram och utveckla hos barnen. Det framkommer även att förskollärarna inte namnger dramat i förskolan efter de fyra dramapedagogiska perspektiven, men att de ändå diskuterar fördelarna på ett sådant sätt som gör att man kan associera till Sternudds (2000) dramapedagogiska perspektiv.

Att använda sig av drama som ett tillvägagångssätt menar förskollärarna ger barnen en chans till att formulera sig med hjälp av sin kropp. De understryker även fördelarna som finns för de barn som inte har utvecklat det verbala språket ännu och som genom dramat ges chansen till att kommunicera med hjälp av kroppen som ett redskap som ersättning för det verbala språket. De menar på att om ett barn inte förstår begreppen i en saga, kan de i stället framföra de med sin kropp, vilket kan underlätta det för dem. Och att de även får prova på att agera och gestalta, och våga vara något annat än en själv. Det framkommer följaktligen att förskollärare väljer att arbeta med drama som tillvägagångssätt i ett förstärkande syfte där barnen ska få chansen till att utveckla sin kommunikation och förståelse för andra individer. Detta i förhållande till att de då lär sig att erövra och samtidigt agera utifrån andra perspektiv än ens egna. Utifrån förskollärarnas uttalande kan jag se ett sammanhang mellan syftet till att uttrycka sig med hjälp av sin kropp och den chansen som ges till att utveckla språket. Som jag har nämnt tidigare har begreppen språk och kommunikation ett nära samband med varandra, samtidigt ser jag att barnen bör ha en språklig kompetens för att kunna kommunicera och uttrycka det som man ämnar uttrycka sig till sin omgivning.

För att sammanfatta kan jag härmed peka på Charalambous och Yerosimos (2015) och Sternudds (2000) *konstpedagogiska perspektiv* där det icke-verbala språket kan hjälpa kommunikationsutvecklingen med mål att förbättra kommunikativa förmågor och därmed fungera i den sociala civilisationen. Förskollärarna använder sig av drama med syftet att man låter barnen få arbeta med sig själva och att andra barn får använda sig av kroppen som ett redskap för att få en förbättrad kommunikativ förmåga.

Det andra syfte som jag väljer att belysa är när förskollärare väljer att använda sig av drama för att stötta barnen i förskolan under deras behandling av någon företeelse. Förskollärarna lyfter fram kraften som dramat kan ge i en tillbakablick av det som barnen har varit med om och menar på att man kan genom dramat åstadkomma tillfällen då barnen får chansen till att komma ihåg, tänka över och även fundera över det som har hänt och på så sätt få syn på den enskilda individens handlingar och värderingar. De menar även att genom drama kan barnen bearbeta mycket av det de ser och hör. Här visar det sig som jag ser det *personlighetsutvecklande perspektivet*, vilket har sitt fokus som jag tidigare har nämnt på självreflektion och gruppdynamisk reflektion. Sternudd (2000) menar på att de här reflektionerna används som ett redskap som eftersträvar till en utveckling av den egna sociala kompetensen, men även kunskaper i att förstå sig på hur olika människor funkar i samspel med andra individer i diverse sociala samband.

Förskollärarna lyfter även fram individens framsteg ur ett demokratiskt ändamål, något som Sternudd (2000) betecknar som det *kritiskt frigörande perspektivet* där man försöker uppnå att individen ska genomgå en förändring till att bli en mer självständigt agerande samhällsmedborgare. Genom att låta barnen själva dramatisera påhittade roller kan man bearbeta svårare ämnen så som exempelvis flyktingpolitik där barnens funderingar kom upp över vad det egentligen betyder att man är på flykt.

En förskollärare berättade att de då tillsammans med barnen låtsades vara kaniner som ville komma undan regnet och komma in i värmen. Enligt Sternudd (2000) är det här tillvägagångssättet ett passande redskap. Här kan människan arbeta med diverse sociala förtryckande situationer med hjälp av agering och reflektion. Sternudd (2000) understryker även de påhittade rollernas betydelse, med att de ska vara verklighetstroga samt att de ska vara baserade på en individs tidigare erfarenheter och detta med hopp om att barnen ska bli mer involverade och påverkade av det som händer. Förskollärarna ger även uttryck åt de fördelar som finns med de påhittade rollerna där en enskild individ inte behöver känna sig utplacerad. Vidare menar de att via rollerna ges barnen möjligheten till att våga vara någon annan än den egna personen.

Till sist kommer jag belysa ett syfte som kan associeras med det *holistiskt lärande perspektivet*. Förskollärarna anser att när de vill etablera en insikt och förändring av barnens synsätt till diverse problematiska situationer som de kan stöta på under livets gång, väljer de att använda sig av dramapedagogik. De beskriver i enlighet med Sternudd (2000) att kunskapen kan på ett betydelsefullt sätt uppstå när en individ får ta del av en problematik på en känslomässig nivå, som i sin tur kan vara vägen till att arbeta på en bildad nivå.

Jag ser i förhållande till resultatet att de förskollärare som medverkat i min undersökning använder sig av samtliga av Sternudds fyra dramapedagogiska perspektiv i förskolan, men att det huvudsakligen är tre perspektiv som behandlas och används i relation till drama. De tre perspektiv som jag har i åtanke är det personlighetsutvecklande perspektivet, det kritiskt frigörande perspektivet och det holistiskt lärande perspektivet.

Diskussion

Syftet med den här studien har varit att redovisa förskollärares synsätt och kunskap av att använda sig av dramapedagogik i förskolan. Jag ville ta reda på hur förskollärare väljer att arbeta med, samt i vilka fördelar som finns med att använda dramapedagogik i förskolan. Nedan kommer jag att diskutera och reflektera över det resultat som har kommit fram i de genomförda fokusgruppsintervjuerna. Jag kommer även att analysera resultatet med utgångspunkt från den tidigare forskningen, samt de fyra dramapedagogiska perspektiven.

De fyra dramapedagogiska perspektiven i förskolan

Utifrån resultatet har det kommit fram att förskollärare har flertalet syften till varför de väljer att använda sig av dramapedagogik i förskolan där de har en barngrupp som utgångspunkt. Beroende på barngruppen samt vad förskollärarna anses ska belysas väljs därefter ett tillvägagångssätt ut. Det är tillvägagångssättet kan som jag tidigare nämnt jämföras med Sternudds (2000) fyra dramapedagogiska perspektiv. Förskollärarna använder sig av drama för att belysa diverse frågor och tankar som kan vara problematiska, samt agerande som behövs behandlas och diskuteras i barngruppen. Det blir även tydligt att förskollärare i synnerhet väljer att använda dram som ett förmedlande redskap för att kunna stärka barns identitet, samt för att öka barns förståelse för att möjligtvis ändra deras inställning som kan finnas i förhållande till en händelse som de har varit med om. Jag ser då liknelser med de fyra dramapedagogiska perspektiven som Sternudd (2000) introducerar och de ändamål som förskollärarna uttalar sig om. Det som framgår i min studie är att förskollärare väljer att lägga sitt fokus på barns identitet och med att visualisera vanliga sociala händelser, men även hur man kan göra när ett eventuellt problem uppstår. Det här kan som tidigare nämnt associeras med *det personlighetsutvecklande*, *det kritiskt frigörande* och *det holistiskt lärande perspektivet*. Följaktligen ser jag att det konstpedagogiska perspektivet inte framträder lika mycket som de andra tre perspektiven.

Jag ser då att i jämförelse med det personlighetsutvecklande, det kritiskt frigörande, samt det holistiskt lärande perspektivet kan det konstpedagogiska perspektivet vara ett perspektiv som avser att vidareutveckla barns kommunikation. Följaktligen ställer jag mig frågan om *varför* det konstpedagogiska perspektivet inte visar sig i verksamheten på samma sätt som de andra tre perspektiven, samt vad det kan bero på. Jag funderar då på om det möjligen kan vara så att man lättare kan få syn på de frågor som uttrycker sig i samhället eller i barngrupp då det är mer gripbart och att fokuset som finns på barns vidareutveckling kan hamna lite i skymundan av hur den enskilde individen ska utformas till att bli en demokratisk medborgare.

Uttalanden som gjordes av de förskollärare som medverkade i mina intervjuer angående storleken på en barngrupp, kan enligt Rasmusson och Erberth (2016) vara olika beroende på vilket ändamål förskollärarna har tänkt att använda drama till. Förskollärarna menar på att det har sina fördelar med att ha en mindre grupp med barn för att på så sätt kunna ge dem det stöd som de eventuellt kan tänkas behöva för att kunna känna sig trygga. Jag ifrågasätter förskollärarnas utlåtande angående om att barn ges möjligheten till att känna sig trygga i en mindre grupp med barn. Följande reflekterar jag över om de barn som är i en mindre barngrupp, känner de sig verkligen trygga och mindre utsatta, eller kan det få en motsatt effekt? Kan det vara så att de barn som är i en mindre barngrupp i stället känner sig otrygga och ännu mer utsatta än om de hade varit i en större barngrupp? Med andra ord menar jag att det som förskollärarna uttalat sig om kanske inte alls stämmer. Jag menar alltså att det med stor sannolikhet kan finnas barn som kan känna sig pressade och utpekade när de är i en mindre barngrupp och att de barnen fördelaktigt skulle trivas mer i en större barngrupp.

Vidare i resultatet framkommer det hur olika barns delaktighet är i förhållande till dramapedagogik i förskolan. Förskollärarna lyfter fram barnens olikheter och menar på att barnen kan medverka på olika sätt i drama. Att barnen har sina olikheter och förutsättningar är något som förskollärarna inte ser som ett hinder, de belyser i synnerhet fördelarna med det i stället. Att barnen i barngruppen ges möjligheten till att medverka på olika sätt och att de får känna sig säkra i det som känns bekvämt för dem. Om ett barn inte känner sig trygg med att agera och inte vill medverka i dramat menar förskollärarna på att det barnet kan vara delaktig på andra sätt genom att exempelvis vara den som ansvarar för ljuset eller kläder som ska användas. Jag ser då att förskollärarnas diskussioner i enlighet med Skolverket (2016) har en koppling med synen på hur barns förutsättningar och behov är olika.

Omsorg om det enskilda barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande ska prägla arbetet i förskolan. Hänsyn ska tas till barnens olika förutsättningar och behov. Detta innebär att verksamheten inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika (Lpfö98/2016, s.5)

I citatet ovan förtydligas den respekt som förskollärare ska ha i förhållande till barnens olika behov och förutsättningar, och att det på så sätt inte går att utforma alla förskolor på samma sätt. Jag ställer mig frågan om funderar över diverse faktorer till hur det kommer sig att det kan vara en sådan skillnad mellan förskolorna som jag var på och vad osäkerheten kan bero på. Den förskola som gav uttryck åt en osäkerhet med att använda sig av drama som en metod ligger till grund för deras bristfälliga utbildning i drama, medan de andra förskolorna menar på att de alltid använder sig av drama i verksamheten och att de även medvetet använder sig av det som en metod. Jag funderar vidare på om det kan finnas andra faktorer som kan vara orsaken till den bristande användningen av drama hos förskollärarna. Jag ser bland annat att två av förskolorna som medverkat i min studie och som medvetet använt sig av drama är Reggio-Emilia inspirerade. Medan de andra förskolorna som knappt, eller inte alls, använder sig av drama som en medveten metod inte har en specifik pedagogik.

Skulle det här då kunna vara en förstärkande faktor? Jag funderar vidare på om förskollärarnas diverse lärosäten, samt deras tid under studerandet eventuellt kan ha tillfört en minskad respektive ökad undervisning i drama. Jag funderar även på om jag hade fått ett annorlunda resultat i min studie angående användandet av drama om jag hade valt förskolor med likartad pedagogisk inriktning. Hade jag då fått ett mer balanserat svar eller ett liknande det som jag har kommit fram till i den här studien?

Förskollärarna talar om hur det underlättade för dem att använda sig av drama med hjälp av en dramapedagog. Jag upplever då att förskollärarna inte besitter den kunskap som eftertraktas men att de villigt tar emot hjälp från en utbildad dramapedagog. Därmed anser jag att drama borde få en större roll i förskollärarytbildningen, vilket i sin tur skulle kunna tillföra en ökad kunskap om dramats potential till barns vidare utveckling och deras lärande. Men att det även kan ge blivande förskollärare bättre självförtroende till att våga använda sig av drama framför sina kommande kollegor och i en barngrupp. Och för de förskollärare som redan är ute i verksamheten anser jag att man bör prioritera drama högre och delge diverse redskap för hur man kan gå till väga i användandet av drama i en barngrupp. Detta kan genom att man erbjuder förskollärare en vidareutbildning inom drama för att på så sätt utöka deras kunskap och självförtroende, vilket jag anser i sin tur kan bidra till en bättre standard i verksamheten.

I min studie valde jag att genomföra fokusgruppsintervjuer. Anledningen till detta val av metod var att jag ville få reda på förskollärares tankegångar och deras uppfattningar kring användandet av drama i förskolan. De fördelar jag såg med att använda mig av fokusgruppsintervjuer var att de medverkande förskollärarna gavs möjligheten till att utväxla sina tankar och erfarenheter med varandra. Vilket i sin tur tillförde mycket bra material men även gav mig en större förståelse för vad dramapedagogik kan ha för betydelse för diverse individer. Wictoria Wibeck (2010) anser att man fördelaktigt kan använda sig av fokusgruppsintervjuer med tanke på att den metoden oftast ger en djupare och ökad förståelse för olika individers erfarenheter och tankar om ett speciellt ämne. Fortsättningsvis menar hon på att fokusgrupper har sina fördelar av den orsaken att de deltagande individerna ges möjligheten till att delge sina synsätt och därmed kunna jämföra med varandra. Under mina fokusgruppsintervjuer lade jag märke till just detta när förskollärarna anförtrorde varandra sin olika synsätt, vilket i sin tur bidrog till större förståelse för hur komplicerat ett ämne kan upplevas.

Det kom även fram att förskollärarna hade olika uppfattningar om vad dramapedagogik är och att varje förskollärares erfarenheter och tankar inbjöd de andras sätt att se på dramapedagogik. Fortsättningsvis uppmärksammade jag inte några som helst nackdelar med mitt val av metod under tiden av mina fokusgruppsintervjuer. Men det är viktigt att tänka på att den här metoden även kan göra skillnad, på ett negativt sätt, på varje individs inflytande. Enligt Wibeck (2010) är det då forskaren ansvar att uppmärksamma olika maktförhållanden i relation till fokusgruppsintervjuer och på så sätt kunna förse alla som deltar i intervjun samma talutrymme.

De överväganden som jag gjorde i relation med fokusgruppsintervjuerna var att jag redan vid det första intervjutillfället lade märke till att tiden som jag hade satt inte räckte till av den orsaken att förskollärarna visade ett stort engagemang och intresse för mitt ämne. Vilket resulterade i att jag och förskollärarna kom överens om att dra ut på tiden lite, vilket i sin tur resulterade i att jag fick ett rikligt material för min analys.

Förslag på vidare forskning

Med min studie som grund anser jag att det hade varit intressant att inspektera tre till fyra andra förskolor med likartad pedagogisk inriktning. Fortsättningsvis hade jag velat jämföra förskollärares erfarenheter och deras tankar med hur det är i verkligheten, då med liknande frågeställningar som den här studien har. För att avsluta det hela hade jag då velat se att en etnografisk studie hade passat in väl för att under en längre tid granska de valda problemformuleringarna.

Referenslista.

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda: att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur

Bjar, L. & Liberg, C. (red.) (2010). Språk i sammanhang. I Bjar, L. & Liberg, C. (red.), *Barn utvecklar sitt språk* (s. 17 - 27). Lund: Studentlitteratur

Charalambous, C & Yerosimou, Y. (2015). *Drama, Music and Media in Heritage Language Learning*. *Journal of Education Culture and Society*, Vol 2015, s. 370 – 381. 10.15503/jecs20152.370.381

Grim, P-H. (2011). Fantasi och skapande i undervisningen. I Henry, A., Gurdal, S. & Asplund Carlsson, M. (red.), *Läraryrket: ett mångfasetterat uppdrag* (s. 85 - 109). Lund: Studentlitteratur

Heggestad, K.M. (2014). *7 vägar till drama: grundbok i dramapedagogik för förskollärare och lärare*. (1.uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Hjort, M. (2011). *Konstens betydelse: om konstarterna och litteraturen i skola och samhälle*. Stockholm: Carlsson.

Kalidas, C, S. (2013). *Drama: A tool for learning*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 123, 444 – 449. Doi:10.1016/j.sbspro.2014.01.1443

Kragh-Müller, G., Ørsted Andersen, F. & Veje Hvitved, L. (red.) (2012). *Goda lärmiljöer för barn*. (1. Uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Krokmark, T. (red.) (2014). *Förskola på vetenskaplig grund*. (1. Uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, B. & Waldemarson, A. (2016). *Kommunikation: samspel mellan människor*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Obert, C. & Forsell, M. (2000). *Fokusgrupp: ett enkelt sätt att mäta kvalitet*. Höganäs: Kommunlitteratur.

Rasmusson, V. & Erberth, B. (2016). *Undervisa i pedagogiskt drama: från dramaövningar till utvecklingsarbete*. (4., [moderniserade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.

Sternudd, M.M.F. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran?: fyra dramapedagogiska perspektiv: dramapedagogik i fyra läroplaner*. Diss. Uppsala: Univ.. Uppsala.

Säljö, R. (2014). Den lärande människan. I C. Liberg (red.), *Lärande skola bildning* (s.251–309). Stockholm: Natur & kultur.

Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap: kvalitativ forskning i praktiken*. (1.uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Öfverström, C. (2006). Upplevelse, inlevelse och reflektion [Elektronisk resurs]: *En teoretisk analys och en empirisk undersökning av hur lärare tänker när de använder drama som metod*. Lic.-avh. Linköping: Linköpings Universitet, 2006. Linköping

Özdemir, S & Çakmak, A (2008). *The Effect of Drama Education on Prospective Teachers' Creativity*. International Journal of Instruction, vl nl?, 13 – 30.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wibeck, W. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. (2., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1

Missivbrev till förskolorna

Hej!

Mitt namn är Ida och jag är student på Högskolan Väst i Trollhättan och är nu inne på den 6:e av totalt 7 terminer på Förskolläraryrket. Jag är just nu mitt uppe i mitt examensarbete på 15hp som kommer behandla ämnet dramapedagogik och hur man kan använda sig av drama i förskolan för att främja språk- och kommunikationsutvecklingen. Syftet med detta arbete är att se hur man valt att använda sig av dramapedagogik i samband med språk- och kommunikationsutvecklingen på de förskolor som jag kommer besöka.

För att kunna genomföra min studie hoppas jag kunna ta hjälp av er verksamhet för att få komma ut och göra en intervju med en eller fler förskollärare och på så sätt få reda på hur ni har valt att arbeta med dramapedagogik i förskolans vardag.

Vid min intervju kommer jag att ta hänsyn till forskningsetiska principer, vilket innebär att det är helt frivilligt att delta och ni får avbryta er medverkan när som helst om så önskas. Allt deltagande är anonymt och resultatet av er medverkan kommer endast att användas i forskningsändamål.

Har ni frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta mig eller min handledare via mail.

Hoppas att vi ses!
Med vänliga hälsningar,

Ida Alexandersson

Bilaga 2

Intervjufrågor till fokusgruppsintervjuerna

Definiering

- Vad är din tanke angående begreppet dramapedagogik?
- Vad innebär dramapedagogik för dig & hur skulle du definiera det?

Kontext

- Kan du beskriva när du väljer att använda dig av drama i en barngrupp?
- Kan du ge ett exempel på hur du använder dig av drama?
- Vad tror du att drama kan tillföra med i en barngrupp?
- Vad tycker du är fördelarna respektive nackdelarna med användandet av drama?
- På vilket sätt anser du att drama kan hjälpa till att stärka barns språk- och kommunikationsutveckling?

Arbetsätt

- Kan du ge ett exempel på något material som du väljer att använda dig av i förhållande till drama?
- På vilket sätt deltar barnen i drama?
- Kan du berätta hur du går till väga för att engagera barnen i dramat?
- Kan du berätta hur du väljer att arrangera barngruppen under dramat?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
www.hv.se